

Nedeczki Edit szinopszisa az alábbiakban teljes terjedelmében olvasható:

Huszadik századi történet (szinopszis)

1933. karácsony este. Újpesten nagy gyárak tövében meghúzódó kis házak között betlehemesek járnak, karácsonyi köszöntőket énekelnek.

Szegényes szobában Babinád Veronika, tizenkilenc-húsz éves lány vajúdik az ágyon. – Jézusom, Piroska néni, nem bírom tovább! Jön már a baba...? – Az idős szomszédasszony nyugtatja. – Jön már, aranyom, karácsonyi ajándék, a Jézuska hozza. – Megérkezik az orvos: szövődmény lépett fel, a szülőotthonba kell vinni.

Mire elüti az óra az éjfél, megszületik Babinád Anna. Édesanyját már nem tudják megmenteni, belehal a szövődménybe. Kisannát a szülőotthonból egyenesen a menhelyre viszik, ahol anyja vallása után megkeresztelik. Törvénytelenül, ún. vadházasságból született. További sorsáról a gyámhatóságnak kell gondoskodnia. Babinád Veronika múltja ismeretlen, faluról jött, szobalányként dolgozott, amíg várandós nem lett. Egy éve élt együtt gyereke apjával. Szüleiről, rokonairól sosem beszélt, azt mondta, nincs senkije. Sok ilyen lány élt akkoriban a fővárosban.

Az apa gondoskodna a gyerekről, de ahhoz örökbe kellene fogadnia. Huszonöt-harminc éves, alacsony, jókötésű, megnyerő arcú férfi. Szeret bemutatkozni így: Katz Miklós bádogos és vízvezeték-szerelő – majd büszkén hozzát teszi: és magyarnóta-muzsikus. Méltán büszke rá, mert négytagú cigányzenekar prímásaként sok elismerésben van része. Kisanna születésekor kisvendéglőben játszik a zenekar. – Az Emkében is játszottunk. Egyszer egy maharadzsa csábított minket külföldre – emlegeti néha. Iparosként sem vallana szégyent, de amíg hegedülésből él, vigyáznia kell az ujjaira. Kisanna születésével gond szakadt a nyakába, de nem akarja menhelyen hagyni a kislányt. Szüleivel évekkal ezelőtt megszakadt a kapcsolata, bohém, könnyelmű életmódja miatt kitagadták. Két öccse és húga Olaszországban tanul, csak ő lett a család „fekete báránya”. Szigorú erkölcsű ortodox zsidó családból származik. Apja, Katz József a kaposvári hitközség rabbija. Miklós úgy érzi, közölni kell szüleivel, hogy egy szerelemgyerekekkel szaporodott a család. Megy a levele Kaposvárra, postafordultával jön a válasz: Anyád Pestre utazik, látni akarja a gyereket.

A menhely rideg, lélektelen, riasztó látványt nyújt. Katz Józsefné jólelkű, jószemű asszony. Megegy a szíve Kisannán, észreveszi, hogy éppen olyan gödröcske van az állán, mint Laci fiának, ez a Katz családra jellemző vonás. – Adoptáld, Miklós, gondoskodj róla, ha biztos vagy benne, hogy a te gyereked. De hozzánk Kaposvárra sosem hozhatod – mondja a fiának, és hazautazik.

Így kerül alig egy év múlva, Babinád Anna születési bizonyítványa bal sarkába: „a gyereket Katz Miklós örökbefogadta, családneve ezentúl Katz.”

Kisanna visszakerül a szegényes szoba nagy ágyába, ahol Piroska néni cumiból eteti, és ha sírdogál, édesapa hegedűszavára mindig elhallgat és hüvelykujját szopva figyel.

Három, három és fél éves. Mikor Piroska néni nem ér rá, édesapja magával viszi a vendéglőbe. Ott jól érzi magát a kislány. A nénik, bácsik kedvesek, lehörpíntheti édesapa söréről a habot, és mielőtt játszani kezd a zenekar, szerepelhet is. Édesapja megtanította a „Ritka búza, ritka árpa, ritka rozs” dalocskára, és elénekelteti vele, a közönség nagy tetszésére. Ilyenkor édesapja felkapja: – Hogy szereted édesapát, kislányom? – Mint galamb a tiszta búzát – feleli. De akkor örül a legjobban, mikor édesapa szép, díszes mellényben a zenekar elé áll, felhangolja a hegedűt, az álla alá szorítja és bármit kérnek tőle a vendégek (kuplét, operettet, magyarnótát), gyönyörűen el tudja játszani. Előfordul, hogy maga is elénekli az egyik kedvenc dalát: „Zöld erdő mélyén, kis patak szélén párjával él az öreg cigány, vén öregember nótája nem kell, nem kell a nótája senkinek már...” Kisanna félálomban látja az erdőt, a patakot, az öreget. Vagy az „Egy cica, két cica, száz cica, haj”-nál a sok-sok cicát és az icipici menekülő egeret. Nótákon keresztül ismerkedik a világgal.

Aztán mindig betoppan Piroska néni. – Ennek a csöppségnek már ágyban lenne a helye. Gyere, virágszálam, hazaviszlek.

Piroska néni istenhívő asszony, jónak látja megmutatni Kisannának a Megváltót. Egyszer elviszi őt a templomba. – Édesapa, láttam a Jézuskát, keresztre volt feszítve szegény, és tövisből volt a koszorúja, és megették és megitták az emberek – újságolja. – Ugyan már! Jézus nincs is, az emberek találták ki. Ne hurcolássa a kislányomat a templomba, Piroska néni. Csak megzavarja a fejét. – Pedig ott jobb helyen van, mint a kocsmában vagy a lóversenyen – zsörtölődik a néni. Oda is kiviszi vasárnaponként édesapa. Kisanna lelkesen kiabálja vele: – Jónás, a szentségedet, ne fogd vissza, hozd be! – És ha nyernek, nyalókát kap.

Egy nap Piroska néni elbúcsúzik, vidékre költözik a fiához. – Sose feledd, virágszálam, hogy téged a Jézuska hozott, édesanyádat meg felvitte az égbe. Nősüljön meg, Katz úr, nem nőhet fel ez a kislány anyai kéz nélkül.

Édesapa a nősülés helyett levelet ír a szüleinek, Kisanna már négy éves, ideje, hogy megismerjék. Utaznak Kaposvárra. Kiváltja a zaciból az ünneplőjét, Kisannának magyar ruhát vesz, nemzeti színű pártával, és robog a vonat velük Kaposvárra. A magyar ruhába, hogy össze ne gyűrődjön, a leszállás előtt öltözteti át. Lelkére köti Kisannának, hogy a megszólítás nagypapa és nagymama legyen. Nemcsak a szép verandás ház kapuja, a nagyszülők szíve is megnyílik Kisanna előtt.

Nagymama egy cselédlány és egy béresfiú segítségével egy kis gazdaságot vezet. Öt hold bérelt földön gazdálkodik. Gyakran maga feji meg a két tehenet. Süt, főz, baromfit nevel, és tisztaság, rend van a ház, az udvar minden zugában.

Ha Kisanna rosszalkodik – mert furcsa dolgokat művel, megkergeti a pelyhes kiscsirkéket, az egyiknek megroppantja a lábacskaáját, vagy szép sorjában letöri az éretlen napraforgó gyöngeszárát –, nagymama zsörtölődik, és az esti fűrésztésnél gyanakodva vizsgálgatja, de a gödröcske ott van az állán, és keskenyedő ujjai is a Katz családra jellemzőek.

Kisannának tetszik, hogy nagymamán minden gömbölyű, a karja, az arca, olyan jó hozzábújni, de miért van mindig kendő a fején? Aztán egyszer észreveszi, hogy szegény nagymama kopasz.

Nagypapa is állandóan kis kerek sapkát visel, és zsebéből gyakran előkerül egy fürt cérnára fűzött kandiscukor. Kisanna szeret nagypapa szobájában, a kopott hintaszékben üldögegni. A sok-sok vastag könyv, a szép gyertyatartók, tekercesek, mindenféle furcsa nevű tárgyak között biztonságban érzi magát. Ott tanítgatja imádságokra, olvasásra nagyapa. A magyar betűket hamar megtanulja, de a héber betűkkel nem boldogul. Itt mesél neki nagypapa Goridanról, aki értette az állatok nyelvét. Goridan látta egyszer, hogy egy holló hogyan kelti életre halott fiókáját egy fűszállal, amit csőréből pontosan a szíve fölé tett le. Goridan elkérte a fűszálat a hollótól. – Megyek, megkeresem és felébresztem vele Izrael nagyjait, hogy segítsenek – gondolta, mert olyasmiket tudott a világról, amik megrémítették a lelkét és összetörték a testét. Vándorlás közben lába belebotlott egy halott oroszlánba. Goridan a szívére tette a fűszálat, és az oroszlán életre kelt. Csakhogy ez egy éhes oroszlán volt, és köszönet helyett felfalta Goridant, így szálltak el örökre hatalmas tervei.

– Nagypapa, ha nagy leszek, én is megtalálhatom a csodálatos fűszálat?

– Minden a Mindenhatón múlik. Légy jó kislány és tanulj sokat. Nem elég, hogy csak az ábécét tudod, az alefbészt is meg kell tanulnod.

Attól kezdve Kisanna kijárogat a rétre. A földre heveredik, fürkészi a fűszálakat, nézi az égen vonuló felhőket, olyanok, mint édesapa sörrel teli korsóján a hab. Az égen lakik a Mindenható, a Jézuska és édesanya. Jézuskáról is kérdezősködött volna, de tudta, nagyapáék nem örülnének neki.

Itt nagyapáéknál minden pénteken sötétedéskor „bejön” a szombat. Nagymama hófehér abroszt terít az asztalra, és telerakja mindenféle finomsággal: foszlós barchesszal, túrós hámántáskával, gyümölcsökkel. Nagyapa meggyújtja a gyertyákat, behunyt szemmel félhangosan imádkozik. Innentől kezdve szombat estig nem szabad csinálni jóformán semmit.

Nyári szombatokon, amikor már lement a nap, nagymama kézenfogja, kísértálnak a szántóföldre, hogy fürkésszék a csillagokat. Amikor a harmadik csillag is feltűnik az égen, akkor „kimegy” a szombat és vége van az ünnepnek.

Nagymama a csillagok nevét is tudja. – Az első fényes az Esthajnalcsillag, ő az egyetlen, amelyik visszafelé forog. Ott az a másik három, a Nagy Nyári Háromszög, olyan, mintha a Dávid-csillag fele volna. Kisanna sok mindent kérdez az égről, a csillagokról. – Miért nem esnek le? Mi tartja őket? Nappal miért bújnak el? Ők látnak-e minket? – Igen – feleli nagymama –, a csillagok az Örökkévaló szemei, amikor sötét az ég, behunyja a szemét, mert nem fogadnak szót az emberek, és látni se akarja őket.

Szépen, örömben telnek-múlnak a napok, mígnem eljön az idő, Kisanna iskoláskorba jut. Édesapa kérelmet ír a hatóságnak, engedélyezzék, hogy áttérhessen a zsidó vallásra. Nagy megütközést keltett volna Kaposváron, ha kiderül, hogy keresztény a rabbi unokája. 1939-et mutatott a naptár, amikor édesapa meghozta a hivatal választát: „kérelmét elutasítom – Felsőbüky-Hafner sk. miniszteri tanácsos.”

Kisanna nem maradhat tovább a nagyszüleinél; mivel anyára van szüksége, édesapának meg kell nősi. Egy születésnap ünnepségen ismeri meg Weisz Ilonát, a halk szavú, karcsú, huszonhat éves zenerajongó lányt. Beleszeret a rabbi virtuózan hegedülő fiába. Szüleivel Kaposvár belvárosában laknak. Apja B-listázott vasúti mérnök. A leánykérésre Kisanna is elkíséri édesapát.

Lenyűgözve nézi a szép nagy lakást: öblös fotelek, rojtos terítők, vastag szőnyegek, porcelán nipppek, az ablak mellett pianínó. Legjobban egy festmény tetszik neki. Szép balett-táncosnő világoskék tüllszoknyában kecses mozdulattal a balettcipőjét igazgatja.

Az esküvő után visszaindulnak Újpestre. Kisanna nehéz szívvel hagyja ott nagyszüleit és a békés házat.

Az újpesti gyárnegyed kétemeletes bérházának három helyiséges szuterénjába költöznek. A szuterén bejárata és az egyik helyiség ablaka az utcára néz. Itt lesz a műhely és a szoba, az udvari rész meg a konyha. A szoba rácsos ablakán át csak a járókelők lábait látni. Kisanna lassacskán a cipőiről ismeri meg a ház lakóit. Három vaságy szúrós szalmazsákokkal, egy asztal, két szék, egy nagy barna szekrény, ez a szoba berendezése. Kisanna hamar megszokja a környezetet, de anyuka panaszkodik, nem ilyennek képzelte az otthonukat. Közel van a bőrgyár, az állandó bűz facsarja az orrát. Édesapa megnyugtatja, ha megveszi a szerszámokat – forrasztópákát, cint, horganylemezt –, rákapcsol a munkára és lesz pénzük, hogy jobb helyre költözzenek. Anyuka ránéz a becsben tartott hegedűre és a szép Napóleon-órára, amit egy zenei vetélkedőn nyert, és nagyot sóhajt. Hamar híre megy a környéken, hogy a Katz aranykezü iparos. A szegények lyukas edényeit megcinezi, befoltozza, megfenekeli, a gyáraktól csatornázási munkát kap, zsákba tekert lábbal könnyedén dolgozik a háztetőkön, a csapokon is van mindig javítanivaló. Jól keres, mégis nélkülöznek, mert vasárnaponként kijár a galoppra vagy az ügetőre és gyakran veszít.

Kezdődnek a veszekedések, édesapa kiabál, anyuka sírdogál, Kisanna már iskolás. Nem lenne rossz tanuló, de a hittanórán a katekizmust tanulják, a moziban a zsidóellenes *Jud Süsst* játsszák. Innen is, onnan is hallja: a zsidók ölték meg Jézust. Ezt nagyon a szívére veszi, megkérdezi anyukát, igaz-e? – Ne hidd el, kislányom, rágalom, Jézus is zsidó volt. – Kisanna nem érti, mi van a világban. Visszavágyik nagyszüleihez.

Édesapa egyre veszekedősebb, esténként fogja a hegedűt és átmegy a közeli kocsmába. Ott hitelbe is ihat, elnehezült ujjai ellenére úgy játszik, hogy mindig megtelik a kocsmá.

1941-ben kitör a háború. Megszületik Kisanna első testvére, Évike, egy gyönyörű, göndör hajú baba. Szívesen dajkálja, sétáltatja, szükség is van rá, anyuka betegeskedik.

Váratlan megrázó esemény éri, már harmadik elemista, amikor édesapa nagyon megveri. Néha később megy haza az iskolából és azt hazudja, hogy több órát tartottak. Az is kiderül, dicsekszik az iskolában, hogy balettre jár, zongorázni tanul és két anyukája van. – Hát erre neveltek, hogy hazudj és csavarogj? – kiabálja édesapa eltorzult arccal, és nagyokat sóz rá. Kisanna fél tőle: – Ne bánts, édesapa, jó leszek! – sírja. De nem tud jó lenni. Anyukát sajnálja, megint állapotos, sokszor fel sem kel az ágyból. Csak a csöppnyi Évikével osztja

meg bánatát. A kicsi nem csak szép, okos is, már tud beszélni... – Játsszunk „piros pecsenyét”, „nézzünk farkasszemet”, „kibírod a hétfogást” – és ezeknek a játékoknak végül mindig nevetés a vége.

Néha az udvaron a fiúkkal indiánosdit játszanak. Mindig ő az indián. – Fáj, amikor lelőtök és meghalok? – kérdezi tőlük. – Dehogyan fáj, csak egy ütést érzel – mondja Zoli, aki mindig meghúzza Kisanna szőke copfját. Aztán egy fekete hajú, bogárszemű kislányban, Blonszki Katiban barátnőre talál. Az iskolában készülnek az elsőáldozásra, ez neki is kötelező, anyuka orgazából varrja a fehér ruhát, tüllfátyolt és lakkcipőt is kiszorított a kosztpénzből. Kisanna izgatottan készül a nagy eseményre, csak a gyónás okoz neki gondot. Eljön a nagy nap, a templom zsúfolásig megtelt, szól az orgona, az anyukák az áldozó kislányuk mögé állnak, csak Kisanna mögött nem áll senki. Gyorsan megkéri padtársa mamáját, álljon kettőjük közé, hogy ne tudják, melyikükhöz is tartozik a mama. Ő meg is teszi.

Kisanna már negyedik elemista, mikor megszületik második testvére, Zsuzsika. Akkor már jegyre adják az élelmet. Hosszú sor áll a pék előtt, hogy egy-két kiflihez juthassanak az emberek.

1944. március 19. hajnalán nagy dübörgésre ébrednek a környék lakói. Mellettük a Vörösmarty utcában végestelen-végig német tankok állnak. Édesapa az ivócimborájával vitatkozik.

- Ezek egy év múlva roncstelepen lesznek.
- Szó sincs róla, most majd móresre tanítják a Wolfner-féle zsidókat!
- Ezt nekem mondd??! Én is zsidó vagyok!
- Te nem zsidó vagy, hanem bádogos – szögezi le a cimborá.

Édesapa sárga karszalagos lesz, behívják munkaszolgálatra, egyelőre Magyarország különböző vidékein dolgozik. Egyszer hazaengedik a hatvani cukorgyárból.

Anyuka újra állapotos. Az újpesti zsidók helyzete rosszabbra fordul. Gettóba szorítják őket. Az Arany János utca a csillagos házak utcája. Alacsony, földszintes, régi házak. Kisannáék sok idegennel egy szobába zsúfolódnak. Állandó a zsvvaj, a gyereksírás. Sok a beteg öreg közöttük. Beszélnek arról, hogy az utcán kötelező lesz sárga csillagot viselniük. A félzsidóknak meg egy kerek sárga foltot kell a ruhájukra tűzni. – Sárga folt? Az még a csillagnál is rosszabb – rémül meg Kisanna.

Egyik nap jön egy szürke egyenruhás férfi. Megszámolja az embereket, egy hosszú listára írogat. Anyuka félrehívja, beszél vele. Az egyenruhás másnap visszajön, rábizza Kisannát. – A bácsi elvisz egy családhoz, ötéves kisfiúkra kell vigyáznod. Itt van a születési bizonyítványod, el ne veszítsd, ez mindig, mindenhol legyen veled – köti lelkére anyuka. Kisanna örül, hogy kiszabadul a tömegszállásról. Csak a három és fél éves Évikét szorítja magához, ölelik egymást, őt nem akarja elengedni.

Kunváriékhoz kerül pesztonkának. Ők nemégen kaptak a kertvárosban egy fürdőszobás lakást. Hárman lakják: Kunváriné, koros, jól megtermett szabadszájú asszony, Gizi, csinos táncosnő lánya (azt beszélnek, német tiszt a szeretője) és Csabika, egy szelíd ötéves kisfiú. A

mosogatás, takarítás is Kisanna dolga. A két nő napközben alig van otthon, nincs sok tennivalója. Mégse szeret itt lenni. Gizi rögtön közli vele, hogy a fürdőkádban nem fürödhet, mert „a zsidók a majmoktól származnak”. Kisanna döbbenet tiltakozik. – Én nem, engem a Jézuska hozott. – Miket karattyolsz?! – Kunváriné megjegyzi: – Karácsonykor született.

Egyik nap Kunváriné, mikor elmegy, rázárja az ajtót. Kisanna nem érti, miért. Kisvártatva barátnője, a bogárszemű Kati kopogtat, csak az ablakon keresztül tudnak beszélni. – Anyukád küldött, a gettóból mindenkit stráfkocsira raktak, azt mondják, munkára viszik őket. Nem tudsz valami ennivalót adni? Kisanna átkutat mindent a konyhában, de egy morzsát sem talál. Csak Csabika három rudacska medvecukorját tudja ledobni Katinak. Kisanna kihajol a magasföldszinti lakás ablakán. – Nem tudsz lemászni, sima a fal, és túlságosan magas, hogy leugorj. Anyu ma pacalt főzött, viszek a mamádéknak belőle. Különben jól vannak, csak Zsuzsika sír sokat – szól fel Kati.

Kunváriné délután megjön. – Köszönd meg, hogy bezártalak, téged is elvittek volna. – Másnap Kisanna elrohan az Arany János utcába. Minden zárva, már az ablakokat is bedeszkázták, de a széles résen belát. A szobában összevissza vannak dobálva a holmik, egy vasalódeszkafélén meglátja Évike kis puffos ujjú apróvirágos kartonruháját, csak úgy rádobták, a puffos ujjak lelógnak a deszkáról. Ez a kép sokáig újra és újra szemébe tűnik Kisannának.

Kunváriék egyre idegesebbek, gyakran megszidják Kisannát, ha zsiros marad a lábas füle, ha nem ragyog a fürdőkád. Kisanna elhatározza, hogy elszökik tőlük, de nem tudja, hová menjen. És akkor csoda történik, betoppan édesapa. Összeszólalkozik Kunvárinéval. – Maga mit keres itt sárga karszalag nélkül – méltatlankodik az asszony –, nem tudja, mi jár a szökevényeknek? – Nem vagyok szökevény, az egységüket Ausztriába vezényelték, utat építeni. A Tattersallban szállásoltak el minket. Eltávozást kaptam a parancsnoktól, hogy utánanézhessenek a családomnak. Szavamat adtam neki, hogy öt órakor jelentkezem nála. Elviszem maguktól a kislányomat, tudom, hogy rosszul bánnak vele. Nem hagyom, hogy cselédeskedjen! Hozd a holmidat, kislányom! – Ahelyett, hogy megköszönné, hogy befogadtuk a penészvirág lányát, még magának áll feljebb! Vigye, legalább egy kenyérpusztítóval kevesebb!

Édesapa Terschák suszterékhoz viszi, akikkel jó barátságban volt. Terschák néni hét gyereket hozott a világra, egy lányt és hat fiút. Most csak hárman vannak otthon, ő maga, Irénke, a lánya és a tangóharmonikás tizennyolc éves Vili. A többi férfit szétszórta a háború, ki a fronton van, ki vidéken. Terschák néni öszülő, vékony, törődött arcú asszony. Egy kis sopánkodás után beleegyeznek, hogy Kisanna náluk maradjon. Édesapa elbúcsúzik, ideje visszaindulni, a Todt német szervezethez csatlakozik a munkaszolgálatos egység. – Ne félj, kislányom, már nem tart sokáig a háború, a szovjetek átlépték a magyar határt. Nemsokára visszajövök. Na, hogy szereted édesapát? – Mint a galamb a tiszta búzát – kapaszkodik édesapába Kisanna. De neki vissza kell mennie, mert nem szegheti meg a szavát. Néhány pengőt kér kölcsön Terschák nénitől, betér a kocsmába egy stampedlire, majd elmegy a Váci

úti bérházba, ahol régen laktak, és az udvaron kiabál: – Gyilkosok, megöltétek a családomat! Ezért megfizettek! – Csak ezután megy vissza az egységéhez.

1944. október 15-én elhangzik a rádióban Horthy proklamációja.

Rövid megkönnyebbülés után bekövetkezik a nyilasok rémuralma. Terschákékat feljelenti valaki, hogy zsidót rejtegetnek. Egy éjszaka éjfél tájban dörömbölnek az ajtón. Öt fegyveres nyilas benyomul a lakásba. – Bejelentést kaptunk, hogy zsidó rejtegetnek. Tudjuk, hogy itt van a lánya is. Hozzák ide! – Terschák néni rémülten felkelti Kisannát. – Gyere, a nyilaskeresztes testvérek apukádat keresik, nekem nem hiszik el, hogy nincs itt. Mondd meg nekik az igazat.

– Hogy hívnak? – Katz Anna. – Hol van a sárga csillagod? – Nekem nem kell viselni, engem a Jézuska hozott.

Az egyik bajuszos gúnyosan közbeszól. – A Jézuska egy Katzot? Az olyan név, mint a Kohn. Hova bújtatták az apádat?

– Nincs már itt, Ausztriába ment utat építeni.

– Na ne mondd, utat építeni?! Átkutatni a lakást, a szomszédokat, az egész udvart! – Mindent felforgatnak, még a budi mélyébe is bevilágítanak.

– Higgyék el, testvérek, egy héttel ezelőtt tényleg itt volt a Katz bádogos, kiengedte a parancsnoka, de egy órát se töltött itt – tördeli a kezét Terschák néni.

– Állj csak oda a falhoz – mondja Kisannának a főnyilas, és közel lép hozzá. – Tudod, én tanító vagyok, ismerek sok hazudós gyereket, de ilyen konok hazudozóval, mint te, még nem találkoztam.

– A zsidóknak a vérükben van a hazudozás – szól megint a bajuszos.

– Nem hazudok, édesapa Ausztriába ment utat ásni!

– Szóval nem mondod meg, hol bujkál?! Fordulj a fal felé!

– Kérem, testvér, ne lője le ezt a gyereket! – szólal meg Vili, mikor látja, hogy előkerül a fegyver.

– Kuss, mert utána te következel!

Kisanna a falhoz nyomja a homlokát. Csak most érti meg, mire készülnek. Nem fél, az eszébe jut az indiánosdi – „megmondták a fiúk: nem fog fájni, csak egy ütést érzek”.

– Várjon, testvér, itt van a Volksbund-igazolványom! Nézzék meg! Csak nem képzeli, hogy zsidót bújtatunk – mutatja Vili. A nyilas megnézi. – Nem érvényes, nincs a tagsági díj fizetve. Terschák néni Kisanna születési bizonyítványát hozza. – Ez a kislány nem zsidó, a Katz Miklós csak örökbefogadta. Tessék, olvassa! És nézze, milyen szőke a haja.

A főnyilas Kisannát copfjánál fogva a függőlámpához viszi, lehúzza közel az arcához, majd kijelenti: – Ennek a gyereknek felemás arca van. – A „felemás” kifejezés Kisannát megriasztja. A bajuszos nyilas félrehívja a főnyilast, valamit sutorognak.

– Most elmegyünk, átfésüljük az egész környéket és körülvesszük az egész háztömböt, míg vissza nem jövünk, ki nem mozdulhatnak!

Hajnal felé Vili mégis kimerészkedik az utcára, egy lelket sem lát a ház körül. Terschák néni másnap visszaviszi Kunváriékhoz Kisannát, hiába is könyörög, hogy „csak oda ne...”. – Az

utcán nem hagyhatlak és nem tehetem kockára a családom életét. Kunváriékat védi a német kapcsolatuk – magyarázza Terschák néni.

Kunváriné kéreti magát, de végül visszafogadja Kisannát. Ő pedig elhatározza, semmi áron nem marad náluk. Két nap múlva ablakpucolás közben megpillantja az utcán Blonszki bácsit, Kati édesapját. Bezárja a lakást, Csabikát beadja a szomszédba azzal, hogy vásárolni megy. Egy óra múlva már Katiéknál van.

Blonszki néni hallani sem akar róla, hogy ott húzza meg magát. Hely sincs, öten laknak egy szoba-konyhás lakásban, és ő is félti a családját. Kati azonban ragaszkodik Kisannához, ha elküldi őt, vele megy ő is.

Blonszki néni ismeri a lányát, tudja, hogy megtenné. Blonszki bácsi szava dönt. – Nálunk maradhat. Közeledik a front, a háború már nem tart sokáig. – Addig is, Kisanna csak este megy ki az utcára.

1945. január elején a szovjet csapatok elérik Újpestet. Három hullámban jönnek. Megvannak annak az időszaknak is az izgalmai, de Kisanna felszabadult. Blonszkiék kapnak egy igazolást a szovjetektől, hogy üldözöttet mentettek, ne érje őket semmi bántódás. Kisanna szörnyű dolgokat hall a családjáról, valaki azt mondja, hogy anyukából kinyomták a gyereket, és hogy az újpesti és a vidéki zsidókat Auschwitzba vitték, és gázkamrában fulladtak meg. Kisanna a nagy dunyha alá bújik, hogy kipróbálja, milyen érzés fuldokolni, milyen, ha nem kap levegőt, de nem bírja sokáig, gyakran kidugja a dunyha alól a fejét.

Egy májusi napon kopogtatnak Blonszkiéknál, és csont-bőr édesapa áll az ajtóban, lába spárgával átkötött zsákba van tekerve. Kisanna és édesapa nagy-nagy ölelésének nem akar vége szakadni. Azután kézenfogva elindulnak a régi szuterén felé.